

TARTIŖMALI İLMİ TOPLANTILAR DİZİSİ

GENÇLİĞİN RUHİ VE MANEVİ PROBLEMLERİ

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY
Prof. Dr. Adnan ZİYALAR
Prof. Dr. Ayhan SONGAR
Dr. Emin İŖIK
Prof. Dr. Münib YEĞİN
Doç. Dr. Ahmet TABAKOĞLU

İSLAMİ İLİMLER ARAŖTIRMA VAKFI YAYINLARI

KâmilpaŖa Sokak, 7 Fatih-İstanbul/34260
KocamustafapaŖa V.D. 4819700022
Tel : 523 54 57 - 523 74 36 - 533 00 31

GENÇLİĞİN DİN EĞİTİMİ VE İNANÇ PROBLEMLERİ

Dr. Emin İŞİK
Marmara Ü. İlahiyat Fak.

*Ete, kemiğe büründüm,
Yunus diye göründüm.*

Et ve kemik yığınının ibaret olan beden, ruh için bir vasıta, bir elbise mesabesinde olduğunu dile getiren Yunus, bu sözüyle insanın esas varlığına, öz cevherine dikkat çekiyor. O biliyor ki, beden ve bedenle ilgili faaliyetler, bu varlığı öteki canlı türlerinden ayırmaya yetse de onu insan yapmaya yetmez. Adına ferdi mânâda beden, umûmî mânâda *beşer denen bu maddî yapı, ancak bilgi, iman, irade, ahlâk ve diğer millî ve insanî değerlerden oluşan bir kültür muhtevası kazandıktan sonra insan olabilir.* Ve kimin hayatında bu kültür unsurları daha yoğun bir şekilde yer alırsa, o, diğerlerine göre daha fazla insan olma özelliği kazanır. Bu anlamda insan olmanın nihâî hududu da bulunmaz.

«*Milletim nev'i beşer, vatanım rûy-i zemîn*» yâvesini dilden düşürmeyenlerin lideri olan ve

Toprak vatanım, nev-i beşer milletim,

İnsan, insan olur ancak bunu iz'anla inandım.» (Haluk'-

un Amentüs'ünden) diyerek hikmet söylediğini zanneden şair, insanın ve milletin hayatında, kültür olgusunun ne anlama geldiğini bilmediği için, bu sözle öteki canlı türleri arasında sadece bir canlı olduğunu itiraftan öte birşey söylemiş olmuyor. Odasının penceresinden bakıp, Boğaziçi'nin insanı büyüleyen nefis manzarası karşısında hayale dalacak yerde, yer-yüzünde biraz gezip dolaşsaydı, doğup büyüdüğü ülkenin dışında «vatanım» diyebileceği bir karış «toprak» bulunmadığını, kendi milletinden başka kendisini bağrına basabilecek bir millet olmadığını görecekti. Yine dünyanın hiçbir yerinde insanların «ben beşer nev'indenim» diye öğünmediklerini, bununla yetinmediklerini, ancak ilim, felsefe, sanat, ahlâk ve din alanındaki değerleriyle, millî kültür ve medeniyet eserleriyle gurur duyduklarını görecekti. O zaman muhtemelen, beğenmediği ve «Molla Sırat» diyerek küçümsediği şair meslektaşısı gibi «*Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.*» diyecekti...

Denebilir ki; dinin, *din ile ahlâkın*, hattâ beşikten mezara bütünüyle *eğitimin hedefi*, ana karnından beşer olarak doğan bu *canlıyı insan haline getirme çabasıdır*.

Kur'an-ı Kerim, insanı, başta bilgi özelliği olmak üzere kültürel bir muhteva olarak görür ve onu insan haline getirecek olan bu muhtevanın eğitim yoluyla ona kazandırılmasını ister. Yüce Tanrı «mazhar-ı esmâ» kılarak yarattığı bu varlığın, gerçek anlamda insan olmasını istediği içindir ki, lütfedip yüce katından, sonsuz bilgi hazinesinden kitaplar indirmiş, beşer soyunu eğitip, insan cemiyetleri haline getirsinler diye peygamberler göndermiştir. *İnsanlığın hayatında ilk eğitim kurumları dinler olmuştur*. Sosyolojinin kabul ettiği bu görüşe göre, *zamanla felsefe, ilim ve sanatlar ile ahlâk* ondan ayrılarak *müstakil birer hüviyet kazanmışlardır*. Genelde Materyalist ve Pozitivist felsefenin beklediği sonuç doğmamış, bu gidişle hiçbir zaman gerçekleşecek gibi de görünmüyor: *Yani din ve dindarlık devirleri sona erip de dinin hayattaki yerini bir başka kurum almamıştır*. Bize kalırsa, durum aksine belirtiler göstermektedir: Halk yığınlarının hayatında daha ziyade şekil, merasim, gelenek ve görenek

olarak yer alan dindarlık, düşünen aydınların iç dünyalarında daha derin bir manevî ihtiyaç olarak kendini göstermektedir. Demirperde ülkelerinin üç nesilden fazla bir zamandır, dini toplumun ve ferdin hayatından uzaklaştırma çabaları, sporu ve beden eğitimi din eğitimi yerine ikame etme gayretleri de insanları dinden uzaklaştırmaya yetmemiştir. Arjantinli yazar Ernesto Sabato'nun sözlerine kulak verilirse, insanlık bütünüyle kutsal bir döneme, Musa'nın çağındaki gibi yeni bir din devrine dönmektedir. Yazar şöyle demektedir:

«Tarih gerçekte hiç tekerrür etmez, yer değiştirir ve gelişir, sarmal biçimde kendine döner. Bugün de kutsal bir döneme dönüyoruz. Modern zamanların sonu, ilim ve aklın yüceltilmesi üzerine kurulu olan medeniyetin de sonudur. İnsanoğlunun kökündeki birliği tılsımlı düşünceyle mantıklı düşüncenin birleşmesinde yatıyordu. Ya da Pascal'ın deyimiyle, yüreğin ve kafanın aklında. Bütün bunlar, Sovyet ve ABD astronomlarının uzayda el sıkışmalarına imkân veren pozitivizm tarafından bölündü, parçalandı. Büyünün, lirik ve mistik düşüncenin, insanoğlunun karanlıkta kalan yanın yok edildiği öne sürüldü...» (Cumhuriyet Gazetesi, 19.11.1984 günlü ilavesinden).

Tarihî gelişmeler göstermiştir ki, din ihtiyacı yerini bir başka kuruma terk etmiyor. Ancak bir dinin yerini yine başka bir dinle doldurmak mümkün oluyor.

Türk milleti, üçbin senelik bir tarih ve kültür mirasına, tam beş asır dünya siyasetinde bir numara olmak üzere uzun bir devlet tecrübesine sahip bulunuyor. Coğrafi mevki itibarıyla de üç kıtanın ortasında, doğudan batıya, kuzeyden güneye uzanan geçitlerin kavşak noktasında, gerçek anlamda dünyanın göbek taşı olan bir vatanda yaşıyor. Dinlerin en güzeli, en son ve en mükemmeli olan bir dine, yüce İslâm dinine de mensup bulunuyor. Eğer Sabato'nun dediği gibi, dünya yeniden bir din çağına dönerse, bu dönüşten en kârlı çıkacak olan din İslâmiyet olacağı benzer. Ancak müslümanların uyanıp, dinî neşriyatın seviye kazanması gerekiyor. Dindar-

lık anlayışının şekil kavgaları, sakal ve şalvar mücadelesi olmaktan çıkıp, ilim, hikmet, sanat ve ahlâk dâvası olarak gerçek hüviyetini kazanması icabediyor. Bir tiyatro sanatçısının şu sözleri oldukça dikkat çekici görünüyor:

«Müslümanlara İslâm'ı anlatmak daha zor. Çünkü, o insan kendisini tamamlanmış kabul ediyor. Bu itibarla sana ya sapıtmış gözüyle bakıyor veya rahatını bozma istemediği için düşüncelerinde ısrar ediyor. Müslümanlar birbirlerinin müslümanlık dereceleriyle uğraştıkları kadar etraflarına İslâmiyet'i anlatmaya çalışsalar daha hayırlı olur kanaatindeyim.» (Tercüman Gazetesi, 7.12.1985, Ulvi Alacakaptan'la yapılan röportajdan).

Bugün herkes biliyor ve görüyor ki, bütün dünya ile birlikte Türkiye de hızlı ve geniş boyutlu bir değişme içindedir. Kirk-elli sene gibi kısa denecek bir sürede, yani bir tek insanın ortalama ömründen daha az bir zaman içinde çok şey değişti: Zeytinyağı kandili ile aydınlananlar, gaz lâmbası, lüks lâmbası devrini yaşayıp elektriğe kavuştular. Pervaneli uçakları görenler, aya çıkıldığını da gördüler...

Meselenin esas önemli tarafı, eskiden yüzlerce, hattâ binlerce senede gerçekleşen benzeri gelişme ve değişmelerin bir kaç misli, çağımızda bir tek insanın hayatına sığmış bulunmaktadır. Türk toplumu, sanayileşmiş Batı toplumlarının bir asır önce yaşadıkları sosyal istihalelerin bir benzerini yaşamaktadır. Bir taraftan ilim ve ileri teknoloji alanındaki geriliği ve rotarı kapatmaya çalışırken, öbür taraftan hızla artan nüfusa eğitim ve öğretim imkânı sağlamaya, artan nüfusa yeni iş sahaları bulmaya, onbeş-yirmi sene içinde sekiz-on kat büyüyen şehirleri her bakımdan yaşanır hale getirmeye ve ekonomik bakımdan güçlenmeye çalışıyor. Hepsinden önemlisi, bütün bunları yaparken, millî kültür değerlerinden kopmamak, millî benliğinden uzaklaşmamak zorunda bulunuyor. Bu zor işleri başarmaya çalışırken yalnızca düşman güçler tarafından değil, dost ve müttefik kuvvetler tarafından da engellemelere, içerden ve dışardan sabotelere maruz kalabiliyor... Aslında tarihî mirası, coğrafi mevkii ve mensup

olduğu din itibariyle bu ülke, maddeten ve manen güçlü olmak zorundadır. Çünkü kaderi onu güçlü olmaya mahkûm etmiştir.

Müslüman Türk'ün hayatında dindarlık kutsala saygı şeklinde kendini gösterir. Mevlânâ, Yunus, Süleyman Çelebi gibi din ulularımız, bize, İslâmiyet'in bir sevgi dünyası içinde, karşılıklı anlayış ve hoşgörü dini olduğunu, bir gönül işi olduğunu telkin ettiler. Arab'ın şekilciliği, Acem'in dar, mutaassıp, bencil ve biraz da kin kokan dindarlığı yanında, Türk'ün dindarlığı cidden müşfik ve münis bir görünüm sergilemektedir. Üstelik onu kuru bir çöl dini görünümünden kurtarıp, ona bir medeniyet ve cihan dini hüviyetini, yani esas hüviyetini kazandıran çaba ve gayretlerin en fazlası da yine tarih boyunca Türkler tarafından harcanmıştır.

Moskova dönüşü İstanbul'u ziyaret eden Kuzey Yemen Emiri'nin şu sözleri oldukça düşündürücüdür:

«Biz Kremlin'de gördüğümüz o muhteşem eserlerin karşısında aşağılık duygusuna kapılmıştık. Müslümanlar olarak bizim o eserlerle boy ölçüşecek abidelerimiz yoktur diye üzül-müş ve kendimizi onlardan geri kabul etmiştik. Fakat İstanbul'daki camileri görünce rahat bir nefes aldık ve ferahladık. Bu eserler, yalnız Türk milletinin değil, bütün müslüman milletlerin iftihar kaynağı olacak ihtişamdadır.»

Kenya'lı müslüman liderlerden Ali Süneyda da şöyle demişti:

«Bizim, sizin gibi, İslâm'a hizmet yolunda geçmiş bir tarihimiz olmadığı gibi, böyle muhteşem mabetlerimiz de yoktur. Türk milleti yeryüzünden silinse, bu mabetlerin harabeleri dahi, milletinizin adını kıyamete kadar yaşatmaya yeter.»

Millî kültür bir bütündür. Bu kültür dünyamız içinde, biz, tarihimizi dinimizden, devletimizi mukaddesatımızdan, cami ve türbelerimizi kışla ve saraylarımızdan ayrı ve müstakil düşünemeyiz. Biz burada din derken, din eğitimi derken, Yahya Kemâl'in «Süleymaniye'de Bayram Sabahı» des-

tanında dile getirdiği gibi, mukaddes değerlerimizin topunu birden kucaklayıp bağrımıza basmayı kastediyoruz. İnsanı-mız ve gençlerimiz kutsalı böyle bir bütünlük içinde tanıyıp sevmeye muhtaçtırlar. Zaten buna da istekli görünüyor-lar. Yakından tanıdığım pekçok gençte dine karşı samimi bir ilgi ve yaklaşım gördüm. Bunların çoğu, bilgisizlik sebebi ile dinin özüyle şeklini ayırmakta güçlük çekiyorlardı. İbadet için, dindar olmak için mutlaka dinî bir kisveye bürünme-nin, meselâ yalnızca namaz kılarken bile olsa başına sarık sarmanın daha sevap olacağına inanıyordu. Sözügelisi yaka-sız gömlek giymek, sakal ve şalvar giymek, en azından kıravat takmamak gerektiği şeklindeki düşünceler onların zihnini sürekli meşgul eden konulardandı. Şekille ilgili sünnetin hiç-birinin asla terkedilemez şeyler olduğunu sanıyorlardı. Daha zeki olanlar, fikrî konularla ilgileniyorlar, «kaza ve kader» ile ilgili sorular soruyorlardı. «Darwin Nazariyesi»nin zihinlerini kurcaladığını söylüyorlardı. Fen Fakültesi Zooloji bölümü-nün üçüncü sınıfında okuyan bir kız, inanç çatışması yü-zünden bir nevi bunalım geçiriyordu: Kendisi Maraş'lı din-dar bir ailenin kızıydı. Anadan babadan öğrendikleri dinî bilgilerle fakültenin üçüncü sınıfına kadar dindar olarak ge-lebilmiş, kendi itirafına göre; ondan sonra öğrendikleri ile inandıkları arasında çatışma başlamış. Maraş'da bazı din adamlarına başvurmuş, bir kısmına telefonla derdini anlat-mak istemiş: «efendim, dinle ilgili bazı soracaklarım var, bazı konularda şüphe ve tereddüt içindeyim, onun için görüşmek istiyorum» deyince, «kızım, şüphe günahtır, kendini öyle şey-lere kaptırma» diyerek kimse onu ciddiye almamış. İstanbul'da aynı şekilde arayış içindeyken, bazı tanıdıkların tavsiyesi ile şahsen bana geldi. «Ya dinsiz olacağım, ya fakülteyi bıra-kacağım.» diyordu. Dinle ilgili bir defter dolusu sual hazır-lamış, onların aklına geldikçe yazıldığını ve bir-iki yıllık sual-lerin birikimi olduğunu söylüyordu. Birinci soru «Hayatın sudan başlaması» ile ilgiliydi. Sonra kaza ve kaderle ilgili sorular sordu. Daha sonra Kur'ân âyetlerinde yadırgadığı ba-zı ifadeler üzerinde durdu ve bunlar ne demektir, «Allah na-sıl olur da böyle söyler?» dedi. Ben de kendisine «Kur'ân Al-lah kelâmıdır, ama muhatapları insanlardır. Allah Kur'ân'da

bize bizim bilgi ve akıl seviyemize uygun gelecek şekilde konuşuyor. Bunların çoğu temsil, mecaz ve sembollerden ibarettir. Biz mutlak ve ilâhî hakikatı başka türlü nasıl anlayabilirdik. Bu misaller ve mecazlar olmasaydı anlamakta daha da güçlük çekerdik.» dedim. Daha başka sorular sordu; üç saat kadar süren bu konuşma sonunda, ben kendisine her önüne gelen dinî kitabı okumamasını söyledim ve bazı kitaplar tavsiye ettim. Kendisi başka soru sormayacağını, bu bilgilerin yardımıyla ötekileri kendiliğinden halledebileceğini söyledi. Yüreğindeki düğümlerin çözüldüğünü, çok rahatladığını tekrar tekrar teşekkür ederek dile getirdi.

Din eğitimi, herşeyden önce, bir bilgi meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır: Dinle ilgili bilgiler, hurafe ve safsatadan arındırılmış temel ilkelere dayanmalıdır. Gerek iman, gerek ibadet konularında ehem ve mühim sırası (yani; farz, vacip, sünnet, müstehap... ilh.) mutlaka düzgün öğretilmelidir.

İkinci önemli husus, *din eğitimine bir irade ve vicdan eğitimi gözüyle bakılması gereğidir.* Çünkü dinle ilgili bilgiler, sırf malumat olsun diye öğretilmez, onların vicdanımıza mal olması ve bir inanç sistemi halinde benliğimize kazandırılması söz konusudur. İnsanın iç dünyasında iman ve irade gücü olarak, moral gücü olarak yer alması istenir. İslâmiyet'in yalnızca iman esaslarıyla ilgili temel ilkeleri değil, namaz ve oruç gibi ibadetleri de insan iradesini güçlendirmeye yönelik hareketler olarak görünmektedir. İnsana *zorluklara katlanmayı, sabır ve tehammül göstermeyi, fedakârlığın mânâ ve maksadını öğretecek dinden başka bir bilim dalı da yoktur. İnandığımız kutsal değerlerimiz varsa, hayatımızın da bir anlamı vardır.* Zaten hiçbir şeyin hedefi kendi içinde aranmamalıdır. *Dünya hayatının gâyesi de yine dünya hayatı olmaması gerekir.*

Haber ve bilgi iletişiminin çok yoğun olduğu bir çağda yaşıyoruz. Eskiden olduğu gibi, gelenek ve göreneğe bağlı ve kendi halinde sürüp giden kapalı çevre dindarlığı devri artık çoktan geçmiş bulunmaktadır. Eskiden yetişme çağındaki

gençler şimdiki gibi çok yönlü ve etkili yabancı propaganda-
lara maruz değillerdi. Onlar aileden ve yakın çevreden gör-
düklerini taklid ederek dindar olabiliyorlardı. Şimdi artık tak-
lid hiçbir konuda geçerli değildir. *Eskiden ihtiyaç olan din*
eğitimi çağımızda zarûret olmuştur. Bunun terk ve ihmali,
Türk nesillerini bile bile yabancı dinlerin ve yabancı ideolo-
jilerin kucağına teslim etmek olur ki, bu da açıkça Türk Mîl-
leti'nin geleceğini yabancılara peşkeş çekmek demektir. Din
eğitiminin terk ve ihmali, millî hayatımızdan çift yönlü inti-
kam alır: İnançsızlık, bir taraftan yabancı din ve ideolojileri
davet edip onlara zemin hazırlarken, hatta nesilleri anarşi
ve teröre sürüklerken, öte taraftan taassubu da körükler. Çün-
kü yabancı etkilerden kendilerini kurtarabilenler, dindar ola-
cağım derken, yobazlığın pençesine düşerler.

Çağımızın başında Şehbenderzade Filibeli Ahmet Hilmi,
bu durumu çok önceden haber veriyordu:

«Medreseden fen derslerini, mekteplerden din derslerini
kaldırdılar. Bu gidişle çok sürmez, müslümanlık avam dini
haline gelir.» diyordu.

Türk aydınları gerçekten dinlerine yabancı kalmış ve
müslümanlık Türkiye'de avam dini haline gelmiştir. Her ko-
nuda başı çekenler aydınlar olduğu halde, din konusunda
bunun tersi olmuştur. Dine ilgi duyan pek çok yüksek tahsil
görmüş kişiler, bilgisiz ve cahil şeyhlerin arkasından gitmiş-
lerdir. Bize kalırsa, ruhlarını kurtarmak isteyenlerin bu du-
ruma düşmesinde şaşılacak bir taraf yoktur. Çünkü bu duru-
mun benzerleri ileri ülkelerde görülmektedir. Meselâ; ABD'de
birtakım sahte peygamberlerin ve mürşitlerin çevresinde,
doktor, mühendis, üniversite profesörü vs, gibi aydınların al-
dığını öğreniyoruz. Buna ilaveten o ülkelerde falcılık ile bü-
yüculüğün en çok kazanç sağlayan meslekler arasında yer
aldığını işitiyoruz.

Bütün bunlardan varmak istediğimiz sonuç şu ki; *in-*
sanlar ruhları için kurtuluş arıyorlar. Gerçek kurtarıcıları bu-
lamadıkları zaman da sahtelerinin arkasına düşüyorlar. Di-
nin bir ihtiyaç olduğunu kabul etmesek de görülen odur ki,

bunun bir ihtiyaç olduğunu bilen ve bunu istismar etmeye çalışanların varlığını inkâr edemeyiz. Birtakım yasaklar koyarak, insanları belki biraz firenleyebilir, bir müddet için dinden uzak tutabilirsiniz. Ancak yasaklar koyarak onları doğru yola yönlendiremezsiniz; bilakis din adına daha yanlış yollara sapmalarına sebebiyet verirsiniz. Bunun içindir ki, *insanınızı dinin hakikatıyla yüzyüze getirecek doğru bilgilerle başta peygamber olmak üzere güzel örneklerle gerçek dindarlığın ne olduğunu tanıtacak bir eğitim vermek zordurasınız. Bunu yapmadığınız takdirde, yobazlıktan da, inançsızlık, anarşi ve ahlâksızlıktan da şikâyet etmeye hakkınız kalmaz. O zaman fuhuş, karaborsa, rüşvet, içki, beyaz zehir, kumar ve gençliği perişan eden sosyal hastalıklar, hattâ intiharlar başını alır gider. Bütün bunlar, ancak sağlam bir din eğitimi sayesinde önlenebilir ve asgarîde tutulabilir. Toplumun inanç ve fikir hayatında meydana gelen boşluk, hiç beklenmedik bir şekilde yabancı güçler tarafından kısa zamanda doldurulur.*

Halen hapishanelerde anarşi ve terörden hüküm giymiş veya muhakemesi sonuçlanmadığı için tutuklu bulunan binlerce genç varsa, yine aynı sebepten yurt dışına kaçmış binlerce genç mevcutsa, ayrıca binlerce genç kendi dinini bırakıp yehova şahidi olmuş ise, *Türkiye'de başta din eğitimi olmak üzere, millî kültür alanında büyük bir boşluk var demektir. Bu boşluk en kısa zamanda doldurulmazsa, ileride, şimdi şikâyet ettiğimiz durumun beş beteriyle karşılaşacağımıza kesin gözüyle bakmalısınız.* Devletlerin ve hükûmetlerin millî kültür politikası değişken olmamalıdır. Bursa Amerikan Kız Koleji'nde iki Türk kızının müslümanlığı bırakıp protestan olduklarını bildiren ve basında yer alan haberler üzerine Atatürk, konuyla yakından ilgilenmiş ve müfettiş gönderilip durumun tahkik edilmesini emretmiştir. Durum müfettiş raporlarıyla da gerçek olarak tesbit edildikten sonra o okulu kapattırmıştır. Ondan sonraki hükûmet ve devlet adamlarının tutarlı bir millî kültür politikası olmuş olsaydı, az önce söz konusu ettiğimiz perişanlıklar herhalde olmazdı. Görülüyor ki, *siyaset ilmi, yalnızca ekonominin geliştiril-*

mesi, işsizliğin önlenmesi demek değildir, her konuda gerekli tedbirleri zamanında almak demektir.

Kendisi çıplak ve yalınayak olduğu halde, sırtındaki top mermisini hırkasıyla sarıp sarmalayan ve «aman nem kapmasın millet malıdır» diyerek, karda-kışta cepheye mermi taşıyan o köylü kadınına, o yaşlı nineye, millet malını Tanrı emaneti gibi korumak gerektiğini hangi okul, hangi üniversite öğretmişti? Ona bu şuuru hangi eğitim kurumu kazandırmıştı?

Hepiniz şehir hatları vapurlarıyla belediye otobüslerinin durumunu yakından görüyorsunuz: Koltuk ve kanepeleri jilet ve bıçakla dilim dilim kesiliyor. Bunları yapanların çoğu ortaokul ve lise, hatta üniversite öğrencileridir... Yine görüyorsunuz, bazı vergi dairelerinin duvarına «Vergilendirilmiş kazanç kutsaldır» ibaresi yazılmıştır. Kutsala inanan ve ona saygı duyan kalmadıktan sonra, o yazıyı yetiştirdiğin gençlerin vicdanlarına yazamadıktan sonra duvarlara altın harflerle yazmışsın ne çıkar?

Evliya Çelebi, abdest alıp namaz kıldıklarını görünce, Celâli eşkiyalarına soruyor: «Görüyorum ki, siz dindar insanlarsınız; peki padişaha isyan etmenin günah olduğunu bilmiyor musunuz?» diyor. Eşkiyanın reisi «Hiç bilmez olur muyuz beyim? Biz, hâşâ, padişahımıza isyan edersek, dünden çıkarız, karılarımız da bizden boş olur. Ama bizim isyanımız padişahımıza karşı değildir, beye karşıdır» diyor, mahalli idarecilerin zulmünden dert yanıyor. Dikkat ederseniz, Kör-oğlu da hep «Benden selâm olsun Bolu Beyi'ne» diyerek söze başlar, padişaha karşı tavır almayı aklının ucundan bile geçirmez.

«Ulu'l-Emre» yani devlet adına ülkeyi yönetenlere itaati, Allah ve Resûlü'ne itaatla bir tutan ve hiçbir şekilde anarşiye geçit vermeyen yüce bir dinin mensuplarına, hükûmet dairesine girerken, tıpkı mabede girer gibi, merdivenler kirlenmesin diye ayakbıcalarını çıkarıp koltuğu altına alan bu edepli ve müslüman halka, yakın geçmişte, sendikal haklar

maskesi altında kendi devletine karşı nasıl başkaldıracağı-
nın provaları yaptırıldı!

Bu milletin geleneğinde din adına devlete isyan yoktu. Bu olay ilk olarak 31 Mart Vak'ası'nda görüldü. Ondan sonraki gericiler, rejime karşı hınc ve reaksiyonlarını heykel kırmak şeklinde gösterdiler. Aslında İslâmiyet'in yasakladığı şey, puta tapmaktı ve tapma sözkonusu olmadıkça resim de, heykel ve İslâm'ın koyduğu yasağın hududu içinde sayılmazdı. Bununla beraber heykele karşı duyulan bu cahilce taassubun yine de su götürür bir yanı vardı: Çünkü, böylece şeklen de olsa dinin koyduğu bir yasağa karşı tavır alınmış oluyordu. Ancak zamanımızda, şimdiye kadar hiç görülmeyen ve geçmiş devirlerdeki bütün taassup şekillerine rahmet okutacak nitelikte olan yeni örnekleri görüldü. Bu yeni model taassupta, din ilkelerinin, bizzat dine ve dindarlığa karşı kullanılması söz konusudur. Şöyle ki: «Lâik ülke demek, dinsiz ülke demektir (sanki ülkenin dindarı olabilirmiş gibi), en azından Dâru'l-Harb demektir. Dolayısıyla böyle bir ülkede Cuma namazı kılınmaz, böyle devlete vergi verilmez, hatta zina yapan, dinen günah işlemiş sayılmaz, vs.» gibi hezeyanlarla dini içinden yıkmaya ve yıpratmaya çalışan maksatlı propagandalara ve bunları ilâhî hakikat gibi kabul eden sözde dindarlara bolca rastlanmaya başladı. Bazı imam ve müezzinlerin, bugün Arabistan'da bayramdır, diyerek kendi cemaatlarına arefe günü oruç yedirdikleri görüldü.

Eskilerin sık sık tekrar ettikleri bir söz vardı: «*Cahilin sofosu şeytanın maskarası*» derlerdi. Bu sözün sosyal anlamda da gerçeği dile getirdiğinde şüphe yoktur. Nesillerini din ve maneviyat bakımından cahil bırakan, onların inançsız ve kültürsüz yetişmelerine göz yuman toplumlar, şeytanın maskarası olurlar mı, bilmem, ama başka milletlerin oyuncağı olacakları kesindir.

Bütün bunların, bizi içimizden yıkmak isteyen yabancı güçlerin oyunu olduğunu söylemek de mümkündür. Ancak gerekli tedbir alınmadıkça, olaylara doğru teşhis koymak bile tek başına çare değildir. Çünkü o zaman da «Madem bu-

nu biliyordun, niçin kendi inanç ve kültür dünyanda, düşmanın bu kadar rahat at oynatabileceği boş alanlar meydana getirdin?» diye sorarlar.

Din ile millî kültürün, en az vatan kadar kutsal ve yaşatılmaya değer olduğunu yediden yetmiş hepimiz bilmek zorundayız. Bu da bilgili ve imanlı çağdaş bir nesil yetiştirmeyi hedef tutan bir millî eğitim ve millî kültür politikası ile sağlanır.